

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

રાજેશ કાન્ત રોય

વિ.

શાંતિ દેવી

[જગન્નાથ દાસ, બી. પી. સિન્હા અને જાફર ઇમામ, ન્યાયમૂર્તિઓ]

ટ્રસ્ટ ડીડ-અર્થઘટન-નિહિત હિત અથવા આકસ્મિક હિત - ટ્રાન્સફર ઓફ પ્રોપર્ટી એક્ટ, ૧૮૮૨ (૧૮૮૨ નો ચોથો અધિનિયમ), કલમો ૧૯, ૨૧-જમીનાત્ર હિત-હુકમનામાની બજવણી-વ્યક્તિગત ઉપાય અને બોજાની જોગવાઈ કરતું સમાધાન હુકમનામું-શું પ્રથમ દાખલામાં વ્યક્તિગત ઉપાય અપનાવી શકાય.

એક સેટલરે તેની તમામ મિલકતોના સંબંધમાં ટ્રસ્ટ ડીડ અમલમાં મૂક્યું જેના દ્વારા તેણે તેના દેવાની ચુકવણી માટે અને તેના પુત્રોને મિલકત આપવા માટે વ્યવસ્થા કરી. ડીડની જોગવાઈઓ દર્શાવે છે કે (૧) તેના બે પુત્રોમાંથી પ્રત્યેકને મિલકતના નિર્દિષ્ટ ભાગો ફાળવવામાં આવ્યા હતા, (૨) સેટલર અને તેના પુત્રોને માસિક ચૂકવણી દ્વારા તેમાંથી નિર્દિષ્ટ રકમની ચૂકવણી કર્યા પછી દેવાની ચુકવણી માટે વર્તમાન આવકનો ઉપયોગ કરવાનો હતો અને (૩) ટ્રસ્ટ સમાપ્ત થતાં પહેલાં જો કોઈ પુત્ર મૃત્યુ પામે તો, ઉપરોક્ત માસિક ચૂકવણીઓમાં તેનું હિત તેના વારસદારોને મળશે. એ પણ જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી કે મોટા પુત્ર

(અપીલકર્તા) ને ફાળવેલ ભાગોમાં સમાવિષ્ટ એક ઘર, એલ, જ્યાં સુધી અપીલકર્તા અથવા તેના વારસદારો દ્વારા યોગ્ય ઘર ખરીદીને તેને સોંપવામાં ન આવે ત્યાં સુધી બીજા પુત્ર અને તેના વારસદારોના રહેઠાણના અધિકારને આધીન રહેશે. છેલ્લે એવી જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી કે દેવાઓની પતાવટ પર અને સેટલરના મૃત્યુ પછી ટ્રસ્ટ સમાપ્ત થશે અને મિલકતના સંબંધિત ભાગો તેની વધારાની આવક સહિત અપીલકર્તા અને તેના ભાઈ અથવા તેમના વારસદારોને મળશે. ડીડના અમલના થોડા સમય પછી સેટલરનું મૃત્યુ થયું. અપીલકર્તા માટે એવો દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ટ્રસ્ટ ડીડની શરતો હેઠળ તેને ફાળવવામાં આવેલી મિલકતોમાં તેનું હિત સેટલરના દેવાઓની ચૂકવણી અને તેના ભાઈને વૈકલ્પિક રહેઠાણ પૂરું પાડવાની જવાબદારી નિભાવવા પર જ આકસ્મિક હતું અને પરિણામે હુકમનામાની બજવણીમાં તેના હિતને જમ્ કરી શકાતું નથી.

ઠેરવેલ કે અપીલકર્તાને નિહિત હિત હતું પરંતુ જ્યાં સુધી દેવાઓ ચૂકવાયા ન હતા ત્યાં સુધી મિલકતોના ભોગવટા પર પ્રતિબંધ હતો, અને ઘર, એલના સંબંધમાં ભોગવટા પર એ હદે વધુ પ્રતિબંધ હતો કે જ્યાં સુધી અપીલકર્તા અથવા તેના વારસદારો દ્વારા વૈકલ્પિક રહેઠાણ પૂરું પાડવાની જવાબદારી નિભાવવામાં ન આવે ત્યાં સુધી તે તેના ભાઈ અને તેના વારસદારોના રહેઠાણના અધિકારને આધીન હતું.

જ્યારે સમાધાન હુકમનામું વ્યક્તિગત ઉપાય અને બોજા બંનેની જોગવાઈ કરે છે, ત્યારે શું હુકમનામું ધારક બોજા હેઠળના ઉપાયને અનામત રાખીને વ્યક્તિગત ઉપાય અપનાવી શકે છે તે પ્રશ્ન હુકમનામાની શરતોમાંથી મેળવી શકાતા ઈરાદા પર આધારિત છે.

સિવિલ અપીલ હુકમત: ૧૯૫૫ ની સિવિલ અપીલ નં. ૩૫.

૧૯૪૯ ના મિસેલેનિયસ કેસ નં. ૭૬ માં સબઓર્ડિનેટ જજ, અલીપોર, બીજી કોર્ટના તારીખ ૧૮ જુલાઈ, ૧૯૫૦ ના હુકમનામામાંથી ઉદ્ભવતા ૧૯૫૦ ના

મૂળ હુકમ નં. ૧૦૦ ની અપીલમાં કલકત્તા હાઈકોર્ટના તારીખ ૧૦ માર્ચ, ૧૯૫૨ ના ચુકાદા અને હુકમનામા સામે સ્પેશિયલ લીવ દ્વારા અપીલ.

અપીલકર્તા તરફે સી. કે. દફતરી, સોલિસિટર-જનરલ ફોર ઇન્ડિયા, એન. સી. ચેટરજી અને સુકુમાર ઘોષ.

સામાવાળા નં. ૧ તરફે અતુલ ચંદ્ર ગુપ્તા, એસ. સી. જાના, એન. સી. સેન, અરુણ કુમાર દત્તા અને આર. આર. બિસ્વાસ.

૧૯૫૬. નવેમ્બર ૧૯. કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ જગન્નાથા દાસ દ્વારા આપવામાં આવેલ.

આ અપીલ કલકત્તા હાઈકોર્ટના ચુકાદા અને હુકમનામા સામે સ્પેશિયલ લીવ દ્વારા કરવામાં આવી છે અને જિલ્લા રજ-પરગણાના અલીપોર ખાતે સબઓર્ડિનેટ જજની બીજી કોર્ટમાં બજવણીની કાર્યવાહી દરમિયાન અપીલકર્તા દ્વારા કોડ ઓફ સિવિલ પ્રોસીજરની કલમ ૪૭ હેઠળ દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીમાંથી ઉદ્ભવે છે. તે તરફ દોરી જતી હકીકતો નીચે મુજબ છે.

એક રમાણી કાન્ત રોય પાસે નોંધપાત્ર મિલકતો હતી. તેમને ત્રણ પુત્રો હતા, રાજેશ કાન્ત રોય, રવીન્દ્ર કાન્ત રોય અને રામેન્દ્ર કાન્ત રોય. રવીન્દ્ર ૧૯૩૮ માં નિઃસંતાન મૃત્યુ પામ્યા અને વિધવા શાંતિ દેબી પાછળ છોડ્યા. ૧૯૩૪ માં રમાણીએ તેમના કુટુંબના દેવતાની તરફેણમાં તેમની કેટલીક મિલકતોના સંબંધમાં એક ધર્માદાની રચના કરી હતી અને તેમના ત્રણ પુત્રોને શેબાઈત તરીકે નિયુક્ત કર્યા હતા. રવીન્દ્રના મૃત્યુ પછી તેમની વિધવા શાંતિ દેબીએ ૧૯૪૧ માં કુટુંબના અન્ય સભ્યો સામે ઘોષણા માટે દાવો દાખલ કર્યો કે તેણી, તેના મૃત પતિની વારસદાર તરીકે, તેના પતિના સ્થાને શેબાઈત તરીકે કાર્ય કરવા માટે હકદાર છે. દાવો શાંતિ દેબીના સહ-શેબાઈત તરીકેના અધિકારને માન્ય કરતા સમાધાનમાં સમાપ્ત થયો. જોકે, થોડા સમય પછી, એટલે કે, વર્ષ ૧૯૪૪ માં, પિતા રમાણી અને તેમના બે પુત્રો, રાજેશ અને રામેન્દ્રએ, શાંતિ દેબી

સામે ઉપરોક્ત સમાધાન હુકમનામાને રદબાતલ અને શૂન્ય જાહેર કરવા માટે દાવો દાખલ કર્યો. દાવો જેના પર આધારિત હતો તે પૈકીનું એક કારણ એ હતું કે રવીન્દ્ર સાથે શાંતિ દેબીના લગ્ન રદબાતલ હતા કારણ કે સદર લગ્ન પ્રતિબંધિત ડિગ્રીની અંદરના વ્યક્તિઓ વચ્ચે થયા હતા. તે દાવાની પેન્ડન્સી દરમિયાન પિતા રમાણીએ જુલાઈ ૨૬, ૧૯૪૫ ના રોજ તેમની સમગ્ર મિલકતોના સંબંધમાં રજિસ્ટર્ડ ટ્રસ્ટ ડીડ અમલમાં મૂક્યું. તે ટ્રસ્ટ ડીડની શરતોનો અહીં હવે પછી ઉલ્લેખ કરવામાં આવશે. સૌથી મોટા પુત્ર, રાજેશને કેટલીક સત્તાઓ અને જવાબદારીઓને આધીન ટ્રસ્ટ હેઠળ મિલકતો ધરાવવા માટે એકમાત્ર ટ્રસ્ટી તરીકે તેમાં નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા. આ ટ્રસ્ટ ડીડના અમલ પછી પિતાનું અવસાન થયું. તેમના મૃત્યુની ચોક્કસ તારીખ રેકૉર્ડ પર દેખાતી નથી. ત્યારબાદ અમુક સમયે ડિસેમ્બર ૩, ૧૯૪૬ ના રોજ દાવામાં સમાધાન થયું. આ સમાધાનની ભૌતિક શરતો અહીં હવે પછી નિર્ધારિત કરવામાં આવશે. સદર સમાધાન દ્વારા શાંતિ દેબીએ ૧૯૪૧ ના અગાઉના સમાધાન હુકમનામા હેઠળના તેમના અધિકારો છોડી દીધા અને નવેમ્બર, ૧૯૪૬ ના મહિનાથી ચૂકવવાપાત્ર રૂ. ૪૭૫ નું માસિક ભથ્થું તેમના કુદરતી જીવન માટે પ્રાપ્ત કરવા સંમત થયા. તે સમાધાનની શરતોમાંની એક શરત હતી કે ચૂકવણીમાં ડિફોલ્ટના કિસ્સામાં શાંતિ દેબી હુકમનામાની બજવણીના માધ્યમથી તે વસૂલ કરવા માટે હકદાર રહેશે. એવું જણાય છે કે ઉપરોક્ત મુજબનું માસિક ભથ્થું ફેબ્રુઆરી, ૧૯૪૮ ના અંત સુધી નિયમિતપણે ચૂકવવામાં આવ્યું હતું, અને ત્યારબાદ ચૂકવણીમાં ડિફોલ્ટ થયો હતો. પરિણામે શાંતિ દેબીએ બંને ભાઈઓ, રાજેશ અને રામેન્દ્ર સામે રૂ. ૮,૦૭૫ ની રકમનું માર્ચ, ૧૯૪૮ થી જુલાઈ, ૧૯૪૯ સુધીના તેમના માસિક ભથ્થાની બાકી રકમ વસૂલ કરવા માટે જુલાઈ ૮, ૧૯૪૯ ના રોજ બજવણી માટે અરજી દાખલ કરી. જમી અને સ્થાવર મિલકતોના વેચાણ દ્વારા બજવણી માટે કહેવામાં આવ્યું હતું, એટલે કે પ્રિમાઈસીસ નં. ૪૪/૨, લાન્સડાઉન રોડ, બાલીગંજ પી.એસ., ૨૪-પરગણા. રાજેશે કોડ ઓફ સિવિલ પ્રોસીજરની કલમ ૪૭ હેઠળ વિવિધ કારણોસર બજવણી સામે વાંધો દાખલ કર્યો. રામેન્દ્રએ

આવી કોઈ અરજી દાખલ કરી નથી, અથવા તેમાં જોડાયા નથી, અને દેખીતી રીતે બજવણીનો વિરોધ કર્યો નથી. નીચેની બંને અદાલતોમાં અને અહીં વર્તમાન મુકદ્દમો માત્ર રાજેશ અને શાંતિ દેબી વચ્ચે છે. રાજેશ દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલા વાંધાઓને ફગાવી દેતો હુકમ સબઓર્ડિનેટ જજ દ્વારા પસાર કરવામાં આવ્યો હતો. તેમાંથી કલકત્તા ખાતેની હાઈકોર્ટમાં અપીલ લઈ જવામાં આવી હતી જેને અપીલ હેઠળના તેના ચુકાદા દ્વારા નામંજૂર કરવામાં આવી હતી. આથી વર્તમાન અપીલ જેમાં રાજેશ અપીલકર્તા છે, જ્યારે શાંતિ દેબી પ્રથમ સામાવાળા છે અને રામેન્દ્ર બીજા સામાવાળા છે. બજવણીની કાર્યવાહી સામેના બે મુખ્ય વાંધાઓ જે અમારી સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યા છે તે એ છે કે (૧) સમાધાન હુકમનામું જે હવે બજવણીમાં મૂકવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવી રહ્યો છે, તેના હેઠળ માસિક ભથ્થાની યોગ્ય ચૂકવણી માટે અમુક મિલકતો પર બોજો ઊભો કરવામાં આવ્યો હતો અને તેથી હુકમનામાના અર્થઘટનની બાબત તરીકે, બોજા દ્વારા ઉપાય એક્ઝોસ્ટ થઈ જાય તે પછી જ વ્યક્તિગત ઉપાય અપનાવી શકાય છે.

(૨) ટ્રસ્ટ ડીડની શરતો હેઠળ રાજેશને જે મિલકતો સામે કાર્યવાહી કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવી રહ્યો છે તેમાં જમીનપાત્ર હિત નથી.

ઉપરોક્ત પૈકી પ્રથમ દલીલ ડિસેમ્બર ૩, ૧૯૪૬ ના સમાધાન હુકમનામાની શરતોના સંદર્ભમાં ઊભી કરવામાં આવી છે, અને કોડ ઓફ સિવિલ પ્રોસીજરની કલમ ૪૭ હેઠળની પિટિશનના પેરા ૧૪ માં નીચે મુજબ દર્શાવવામાં આવી છે:

"કે પ્રશ્નગત સમાધાન હુકમનામા હેઠળ હુકમનામું ધારકે મૃતક રમાણી કાન્ત રોય દ્વારા છોડવામાં આવેલી તમામ મિલકતોના સંબંધમાં તેમના તમામ હક, ટાઈટલ અને હિતનો ત્યાગ કર્યો છે અને તેઓ તેમના લેણાં, જો કોઈ હોય તો, કોઈ ચોક્કસ મિલકતમાંથી વસૂલ કરવા માટે સંમત થયા હોવાથી, સદર સિક્યુરિટીને જીવંત રાખીને, જમ્ન કરવા માંગેલ મિલકતો સામે એકસાથે કાર્યવાહી કરવા માટે હકદાર નથી."

ડિસેમ્બર ૩, ૧૯૪૬ ના સમાધાન હુકમનામાનો ભૌતિક ભાગ નીચે મુજબ છે:

"(એ) કે માનનીય કલકત્તા હાઇકોર્ટ, ઓરિજિનલ સાઈડના ૧૯૪૧ ના દાવા નં. ૯૨ માં સમાધાન હુકમનામું બિનઅસરકારક જાહેર કરવામાં આવે છે અને રદ કરવામાં આવે છે અને પ્રતિવાદી નં. ૧ ને સદર હુકમનામામાં હક અથવા રાહતનો દાવો કરતા રોકવામાં આવશે.

(બી) કે ઉપર નામ દર્શાવેલ ફરિયાદીઓ પ્રતિવાદી નં. ૧ ને તેમના કુદરતી જીવન માટે રૂ. ૪૭૫ નું માસિક ભથ્થું ચૂકવવા માટે સંમત થાય છે અને સદર ભથ્થું નવેમ્બર, ૧૯૪૬ ના મહિનાથી ચૂકવવામાં આવશે.

(સી) કે રૂ. ૪૭૫ નું સદર માસિક ભથ્થું પ્રત્યેક પછીના મહિનાના ૧૦મા દિવસે અથવા તે પહેલાં ચૂકવવાનું રહેશે અને સળંગ ચાર મહિના સુધી સદર માસિક ભથ્થું ચૂકવવામાં નિષ્ફળતાના કિસ્સામાં, પ્રતિવાદી નં. ૧ સમાધાનની આ પિટિશનની શરતોમાં પસાર કરવામાં આવનાર હુકમનામાની બજવણીના માધ્યમથી ડિફોલ્ટની રકમ વસૂલ કરવા માટે હકદાર રહેશે.

(ડી) કે નીચેની અનુસૂચિમાં દર્શાવેલ મિલકતો સદર માસિક ભથ્થાની યોગ્ય ચૂકવણી માટે આથી બોજા હેઠળ મૂકવામાં આવે છે અને પ્રતિવાદી નં. ૧ આ હુકમનામાની બજવણી દ્વારા બોજા હેઠળ મૂકાયેલ મિલકતો સામે ડિફોલ્ટની રકમ વસૂલ કરવા માટે સ્વતંત્ર રહેશે.

(ઈ) કે પ્રતિવાદી નં. ૧, તેમના વિકલ્પ પર, બોજા હેઠળ મૂકાયેલ મિલકતો પર આ હુકમનામાની બજવણી માટે રિસીવરની નિમણૂક કરીને ડિફોલ્ટની રકમ વસૂલ કરવા માટે વધુ હકદાર રહેશે.

* * * * *

(જે) કે ઉપર દર્શાવેલ દરેક શરત અન્ય શરતો માટે અવેજ છે.

* * *"

ઉપર દર્શાવેલ બોજો હવે પૂર્વ પાકિસ્તાનમાં આવેલ રંગપુર કલેક્ટરેટમાં ઘણી બધી વસ્તુઓ ધરાવતી ભારતખાલી પ્રોપર્ટી નામની મિલકત પર છે.

મુદ્દા નં. ૧ હેઠળ ઉઠાવવામાં આવેલા વાંધા પર વિચાર કરતા પહેલા, એ ઉલ્લેખ કરવો યોગ્ય છે કે એક નાનો વાંધો એ લેવામાં આવ્યો છે કે, હકીકત તરીકે, એવું કોઈ બજવણીપાત્ર હુકમનામું નથી જે બજવણીનો વિષય બની શકે. એ દર્શાવવામાં આવ્યું છે કે સમાધાન પિટિશનની કલમ (સી) એ અસર ધરાવે છે કે "પ્રતિવાદી નં. ૧ (વર્તમાન સામાવાળા નં. ૧) સમાધાનની આ પિટિશનની શરતોમાં પસાર કરવામાં આવનાર હુકમનામાની બજવણીના માધ્યમથી ડિફોલ્ટની રકમ વસૂલ કરવા માટે હકદાર રહેશે" પરંતુ આનો અમલ કરતું અને તેમાં ફરિયાદીઓ, રાજેશ અને રામેન્દ્રને, તેમાં પ્રથમ પ્રતિવાદી, શાંતિ દેબીને દર મહિને રૂ. ૪૭૫ ની રકમ ચૂકવવાનો નિર્દેશ આપતું કોઈ ઔપચારિક હુકમનામું નથી. જે બન્યું હોય તેવું જણાય છે તે નીચે મુજબ છે. સમાધાન માટેની પિટિશન ડિસેમ્બર ૩, ૧૯૪૬ ના રોજ એ અરજ સાથે દાખલ કરવામાં આવી હતી કે "સમાધાનની આ પિટિશનની શરતો નોંધવામાં આવે અને ફરિયાદીઓ અને પ્રતિવાદી નં. ૧ વચ્ચેના ઉપર દર્શાવેલ ટાઈટલ દાવાનો આ સમાધાનની પિટિશનની શરતો મુજબ નિકાલ કરવામાં આવે અને સમાધાનને તેમાંના હુકમનામાનો એક ભાગ બનાવવામાં આવે". ત્યારબાદ તે જ તારીખે નીચેનો ઔપચારિક હુકમ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

"આ દાવો આજના દિવસે અંતિમ નિકાલ માટે આવતા ** એવો હુકમ કરવામાં આવે છે અને હુકમનામું કરવામાં આવે છે કે પ્રતિવાદી નં. ૧ ની સામે સમાધાન પર દાવા અંગે આથી હુકમનામું કરવામાં આવે છે. તે સોલેનામા આ હુકમનામાનો ભાગ બનશે."

એ વાત સાચી છે કે ફરિયાદીઓને પ્રથમ પ્રતિવાદીને રૂ. ૪૭૫ નું માસિક ભથ્થું ચૂકવવાનો નિર્દેશ આપતી સમાધાન પિટિશનની વિવિધ કલમોની શરતોમાં એક ઔપચારિક નિર્દેશ, શબ્દોમાં, ઘડવામાં આવ્યો નથી. પરંતુ એમાં કોઈ શંકા હોઈ શકે નહીં કે ઉપર દર્શાવેલા ઔપચારિક હુકમ દ્વારા તે વર્તમાન હેતુઓ માટે સુસંગત છે તે હદે જે અર્થ કાઢવાનો હતો તે જ આ હતો. અમે સમજીએ છીએ કે આ કેસમાં વાસ્તવિક હુકમનામું જે માત્ર એ દર્શાવે છે કે "સોલેનામા હુકમનામાનો ભાગ બનશે" તે આવા તમામ કેસોમાં બંગાળમાં અદાલતોની સામાન્ય પ્રથા મુજબ છે અને એવું સામાન્ય રીતે સમજવામાં આવે છે કે તે આવા નિર્દેશ જેટલું થાય છે જોકે તે સ્પષ્ટપણે દર્શાવવામાં આવ્યું નથી. તે યોગ્ય પ્રથા છે કે કેમ તે અંગે અભિપ્રાય વ્યક્ત કરવો અમને જરૂરી જણાતો નથી. પરંતુ અમને નથી લાગતું કે આ કેસમાં આ કારણોસર બજવાણી નિષ્ફળ થવી જોઈએ. સબઓર્ડિનેટ જજ કે હાઈકોર્ટના ચુકાદામાં એવો કોઈ સંકેત નથી કે તેમની સમક્ષ આવો કોઈ મુદ્દો ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો. તેથી અમે આ વાંધો ફગાવીએ છીએ.

જ્યાં સુધી સમાધાન હુકમનામાની શરતોના સંદર્ભમાં ઉઠાવવામાં આવેલા પ્રથમ મુખ્ય મુદ્દાનો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી એ વાતનો કોઈ વિવાદ નથી કે કલમ (સી) તેમાં ફરિયાદીઓ પર તેમાં પ્રથમ પ્રતિવાદીને રૂ. ૪૭૫ નું માસિક ભથ્થું ચૂકવવાની વ્યક્તિગત જવાબદારી લાદે છે અને, તેથી, હુકમનામું-ધારક વ્યક્તિગત ઉપાય માટે હકદાર છે. જોકે, જે દલીલ કરવામાં આવી છે તે એ છે કે કલમ (સી) અને (ડી) ને એકસાથે લેતા, સ્પષ્ટ ઇરાદો એ છે કે જ્યારે કોઈ ડિફોલ્ટ થાય છે, ત્યારે હુકમનામું-ધારકે ચૂકવણી માટે પ્રથમ બોજા હેઠળ મૂકાયેલ મિલકતો તરફ જોવું પડે છે અને જ્યારે તેમાંથી સંતોષ મેળવવા માટે સક્ષમ ન હોય, ત્યારે જ વ્યક્તિગત જવાબદારી લાગુ કરી શકાય છે. આ દલીલના સમર્થનમાં બોમ્બે હાઈકોર્ટના ઘણા કેસો અમારી સમક્ષ ટાંકવામાં આવ્યા છે અને એવું દલીલ કરવામાં આવી છે કે જ્યાં દેવાની ચુકવણી માટે ચોક્કસ ભંડોળ દર્શાવવામાં આવ્યું હોય અને તેના પર બોજો હોય, ત્યાં અદાલતોએ વધારાની

ચુકવણી કલમને સાદી રીતે એકસાથે ઉપાય આપતી હોવાનું અર્થઘટન કરવું જોઈએ નહીં પરંતુ આવા કિસ્સાઓમાં બોજા હેઠળના ભંડોળને મુખ્યત્વે જોવું જોઈએ. એવું પણ દલીલ કરવામાં આવી છે કે આવા કિસ્સાઓમાં પ્રથમ દાખલામાં વ્યક્તિગત ઉપાય અપનાવવાની મજૂરી આપવી તે અયોગ્ય છે, અથવા તો કોઈ પણ સંજોગોમાં, જ્યાં સુધી હુકમનામું-ધારક બોજો છોડી ન દે ત્યાં સુધી. અમારું ધ્યાન એ હકીકત તરફ પણ દોરવામાં આવ્યું છે કે બજવણી પિટિશન પોતે "અદાલતની જે રીતે મદદ જરૂરી છે" કોલમ હેઠળ ખાસ કરીને નીચે મુજબ દર્શાવે છે:

"નોંધ લો કે હાલમાં પૂર્વ પાકિસ્તાનમાં આવેલી અમુક સ્થાવર મિલકતો સામે બજવણી આગળ વધારવામાં આવી નથી જે સદર હુકમનામા હેઠળના તેમના અધિકારોને પૂર્વગ્રહ રાખ્યા વિના બાકી રહેલ ભરણપોષણ માટે વર્તમાન રકમ અને ભવિષ્યના ભરણપોષણ માટે બોજા હેઠળ છે. હુકમનામું-ધારક હુકમનામાના સંબંધમાં ડોમિનિયન ઓફ ઇન્ડિયામાં લાગુ પાડી ન શકાય તેવા તમામ અધિકારો અને રાહતો પોતાની પાસે અનામત રાખે છે."

એ દર્શાવવામાં આવ્યું છે કે હુકમનામું-ધારક સ્પષ્ટપણે બોજા હેઠળના ઉપાયને અનામત રાખીને વ્યક્તિગત ઉપાય અપનાવવાની ઇચ્છા રાખે છે. વર્તમાન કેસમાં અમારી સમક્ષ ટાંકવામાં આવેલા આ બોમ્બે નિર્ણયો અથવા તેના આધારે ઉપરોક્ત દલીલ સાથે કામ કરવાનું અમને જરૂરી લાગતું નથી. કારણ કે, એ વાતનો કોઈ વિવાદ નથી કે જ્યાં સમાધાન હુકમનામું વ્યક્તિગત ઉપાય અને બોજા બંનેની જોગવાઈ કરે છે, ત્યાં સમગ્ર પ્રશ્ન સમાધાન હુકમનામાની વિવિધ શરતોમાંથી મેળવી શકાતા ઇરાદા પર આધારિત છે. અમારા મતે, બે સંબંધિત કલમોનું અર્થઘટન અને આ કેસમાં તેમાંથી મેળવી શકાતો ઇરાદો તદ્દન સ્પષ્ટ છે. એ વાત સાચી છે કે એક અર્થમાં, સમાધાનની કલમ (સી), (ડી) અને (ઈ) ચોક્કસ નિર્દિષ્ટ મિલકતો હુકમનામું-ધારક માટે બોજાને અનુસરીને અથવા બોજા હેઠળ

મૂકાયેલ મિલકતોના સંબંધમાં રિસીવરની નિમણૂક કરાવીને કોઈ પણ લેણાં વસૂલ કરવા માટે ઉપલબ્ધ હોવાનું દર્શાવે છે. પરંતુ ત્રણેય કલમોના શબ્દો સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે તેણી પ્રથમ દાખલામાં આ બે ઉપાયોનો આશરો લેવા માટે બંધાયેલી નથી. કલમ (સી) કહે છે કે "પ્રતિવાદી નં. ૧ હુકમનામાની બજવણીના માધ્યમથી ડિફોલ્ટની રકમ વસૂલ કરવા માટે હકદાર રહેશે." કલમ (ડી) કહે છે કે "પ્રતિવાદી નં. ૧ બોજા હેઠળ મૂકાયેલ મિલકતો સામે ડિફોલ્ટની રકમ વસૂલ કરવા માટે સ્વતંત્ર રહેશે." કલમ (ઈ) કહે છે કે "પ્રતિવાદી નં. ૧, તેમના વિકલ્પ પર, બોજા હેઠળ મૂકાયેલ મિલકતો પર આ હુકમનામાની બજવણી માટે રિસીવરની નિમણૂક કરીને ડિફોલ્ટની રકમ વસૂલ કરવા માટે વધુ હકદાર રહેશે." તે તદ્દન સ્પષ્ટ છે કે કલમ (સી) તેણીને ફરિયાદીઓ પાસેથી માસિક ભથ્થાની ચૂકવણી મેળવવાનો બિનશરતી અધિકાર આપે છે. કલમ (ડી) અને (ઈ) તેણીને તેમાં નિર્દિષ્ટ ઉપાયો અપનાવવાની સ્વતંત્રતા અથવા વિકલ્પ આપે છે. આ બે કલમોમાં એવું કંઈ નથી જે કલમ (સી) હેઠળ તેણીને આપવામાં આવેલા બિનશરતી અધિકારને કોઈ પણ રીતે મર્યાદિત કરે. અમારું ધ્યાન કલમ (જે) માંના નિવેદન તરફ દોરવામાં આવ્યું છે જે કહે છે કે "દર્શાવેલ દરેક શરત અન્ય શરતો માટે અવેજ છે." તે દ્વારા બરાબર શું અર્થ છે તે થોડું અસ્પષ્ટ છે. પરંતુ અમે જોઈ શકતા નથી કે તે કલમ તે ઇરાદાને કેવી રીતે અસર કરે છે જે, અમારા મતે, કલમ (સી), (ડી) અને (ઈ) ને એકસાથે વાંચીને મેળવવો પડે છે. તેથી, અમારો અભિપ્રાય છે કે બોજા હેઠળ મૂકાયેલ મિલકતોને એક્ઝોસ્ટ કર્યા પહેલા આ કેસમાં વ્યક્તિગત ઉપાય ઉપલબ્ધ નથી તેવા આશયથી ઉઠાવવામાં આવેલી દલીલ ટકી શકે તેવી નથી.

હવે, બીજા મુદ્દા પર આવતા, ઉઠાવવામાં આવેલી દલીલો એ છે કે, ટ્રસ્ટ ડીડની શરતોના સાચા અર્થઘટન પર, જજમેન્ટ-ડેબ્ટર, રાજેશનું હિત, (૧) ટ્રસ્ટ ડીડ દ્વારા આવરી લેવામાં આવેલી મિલકતોમાં, અને (૨) ખાસ કરીને, મિલકત નં. ૪૪/૨, લાન્સડાઉન રોડમાં, જે જમ કરવા માંગવામાં આવી છે, તે માત્ર આકસ્મિક છે અને તેથી જમ કરી શકાય તેમ નથી. પેસ્ટોનજી ભીકાજી વિ. પી. એચ.

એન્ડરસન(૧) માં પ્રિવી કાઉન્સિલના નિર્ણય બાદ એ સુસ્થાપિત છે કે માત્ર આકસ્મિક હિત, ભલે તે જીવિત વ્યક્તિઓ વચ્ચે ટ્રાન્સફર કરી શકાય તેવું હોય, જમ કરી શકાય તેમ નથી. આ કેસમાં જજમેન્ટ-ડેબ્ટર, રાજેશનું હિત નિહિત છે કે આકસ્મિક, તે પ્રશ્ન સંપૂર્ણપણે મુશ્કેલીથી મુક્ત નથી. પરંતુ શરૂઆતમાં એ નોંધવું યોગ્ય છે કે કોડ ઓફ સિવિલ પ્રોસીજરની કલમ ૪૭ હેઠળ જજમેન્ટ-ડેબ્ટર, રાજેશ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી પિટિશનમાં આ મુદ્દો ઉઠાવવામાં આવ્યો નથી. તેમાં જે જણાવવામાં આવ્યું છે તે માત્ર નીચે મુજબ છે:

"સદર ટ્રસ્ટ ડીડ હેઠળ, જજમેન્ટ-ડેબ્ટરને ટ્રસ્ટી સિવાય મિલકતમાં કોઈ હિત નથી અને તેથી હુકમનામું-ધારક સદર મિલકત સામે તેમના કથિત લેણાંની વસૂલાત માટે કાર્યવાહી કરી શકશે નહીં."

આ સ્વરૂપમાં વાંધો દેખીતી રીતે અસમર્થનીય છે અને નીચેની કોઈ પણ અદાલતમાં તેની દલીલ કરવામાં આવી નથી. ખરેખર, જો ટ્રસ્ટ ડીડ હેઠળ જજમેન્ટ-ડેબ્ટરનું ફાયદાકારક હિત હોય, તો તે બાબતે કોઈ વિવાદ નથી કે આપું ફાયદાકારક હિત જમ કરી શકાય તેવું હશે જો કે તે નિહિત હિત હોય અને આકસ્મિક હિત ન હોય. બજવાણી અદાલતનો ચુકાદો, જોકે, દર્શાવે છે કે ત્યાં જે બાબત સાથે કામ કરવામાં આવ્યું હતું તે એવી દલીલ છે કે ટ્રસ્ટ ડીડ હેઠળનું હિત નિહિત હિતના વિરોધમાં માત્ર અપેક્ષા હતું. અદાલતે ઠેરવેલ કે ટ્રસ્ટ ડીડના આધારે જજમેન્ટ-ડેબ્ટરનું મિલકતમાં જે હિત હતું તે માત્ર અપેક્ષા નહોતી. હાઈકોર્ટમાં અપીલ પર, અપીલ મેમોરેન્ડમમાં દર્શાવેલ કોઈ પણ કારણો આ પ્રશ્ન સાથે સંબંધિત નથી. હાઈકોર્ટે, જોકે, એ આધારે બાબતનો નિકાલ કર્યો કે પ્રશ્ન એ છે કે શું ટ્રસ્ટ ડીડ હેઠળ જજમેન્ટ-ડેબ્ટરનું હિત આકસ્મિક હિતના વિરોધમાં નિહિત હિત છે. અમને નથી લાગતું કે આ સ્વરૂપમાં તે પ્રશ્નને ઉઠાવવાની મંજૂરી આપવી જોઈતી હતી. તેનો નિર્ણય એ પ્રશ્ન પર સારી રીતે આધાર રાખી શકે છે કે શું હકીકત તરીકે સૂચિત આકસ્મિકતા પછીની ઘટનાઓના કારણે અદૃશ્ય થઈ ગઈ છે. જોકે, મુદ્દો ઉઠાવવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હોવાથી અને હાઈકોર્ટનો

નિર્ણય માત્ર દસ્તાવેજના અર્થઘટનની બાબત હોવાના આધારે આપવામાં આવ્યો હોવાથી, અમે તેના પર વિચાર કરવા આગળ વધીએ છીએ.

મુખ્ય જોગવાઈ જેના હેઠળ બંને ભાઈઓ, રાજેશ અને રામેન્દ્ર, ટ્રસ્ટ ડીડ હેઠળ કોઈ હિત મેળવે છે તે કલમ ૧૨ ની પેટા-કલમ (એ) અને (બી) માં સમાવિષ્ટ છે, જે નીચે મુજબ છે:

"૧૨. સેટલરના તમામ દેવાઓ (સેટલરના દેવાઓની ચૂકવણી માટે ટ્રસ્ટી દ્વારા કરવામાં આવેલ દેવું, જો કોઈ હોય તો, સહિત) ની પતાવટ પર અને તેમના મૃત્યુ પછી આ ટ્રસ્ટ સમાપ્ત થશે અને અનુસૂચિ 'એ' માં વર્ણવેલ મિલકતો નીચે મુજબ મળશે:-

(એ) મિલકતો કે જે નીચે લખેલ સદર અનુસૂચિ 'એ' માં વર્ણવેલ લોટ I, લોટ II, લોટ III, અને લોટ IV છે, તેની વધારાની આવક સહિત સદર રાજેશ કાન્ત રોયને સંપૂર્ણપણે મળશે અથવા જો તે ત્યારે મૃત્યુ પામે તો સદર મિલકતો તેના વારસદારોને જે ત્યારે જીવિત હોય તેમને સંપૂર્ણપણે મળશે પરંતુ પ્રિમાઈસીસ નં. ૪૪/૨, લાન્સડાઉન રોડ અંગેની કલમ (સી) માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓને આધીન * * *

(બી) મિલકતો કે જે નીચે લખેલ સદર અનુસૂચિ 'એ' માં વર્ણવેલ લોટ V છે, તેની વધારાની આવક સહિત સદર રામેન્દ્ર કાન્ત રોય દ્વારા તેમના જીવનકાળ દરમિયાન ભોગવવામાં આવશે અથવા જો તે ત્યારે મૃત્યુ પામે તો સદર મિલકતો તેના પુત્ર અથવા પુત્રો જો કોઈ હોય તો તેમને સંપૂર્ણપણે મળશે પરંતુ જો તે સમયે કોઈ પુત્ર જીવિત ન હોય અને જો પૌત્ર (પુત્રનો પુત્ર) અથવા પૌત્રો હોય તો તેવા પૌત્ર અથવા પૌત્રોને સંપૂર્ણપણે મળશે.

* * *

તેઓ દર્શાવે છે કે અનુસૂચિ એ માં લોટ I થી IV આખરે રાજેશને જાય છે અને માત્ર લોટ V રામેન્દ્રને જાય છે. પરંતુ પ્રત્યેકને ફાળવેલ મિલકતોમાં આમાંના દરેકને જે હિત મળવાનું છે તે એક હોવાનું વ્યક્ત કરવામાં આવ્યું છે જે દરેકને ટ્રસ્ટ સમાપ્ત થયા પછી મળશે. હવે, તે માત્ર બે ઘટનાઓના બન્યા પછી જ છે, એટલે કે, (૧) અનુસૂચિઓમાં નિર્દિષ્ટ તમામ દેવાઓની ચુકવણી (સેટલરના દેવાઓની ચૂકવણી માટે ટ્રસ્ટી દ્વારા કરવામાં આવેલ દેવાઓ, જો કોઈ હોય તો, સહિત), અને (૨) ખુદ સેટલરનું મૃત્યુ, કે ટ્રસ્ટ સમાપ્ત થાય છે અને ટ્રસ્ટ સમાપ્ત થવા પર જ પુત્રોને તેમને ફાળવેલ મિલકતો મળે છે. અમારી સમક્ષની દલીલોમાં એ સ્વીકારવામાં આવ્યું હતું કે સેટલરનું મૃત્યુ એ કોઈ પણ રીતે અનિશ્ચિત ઘટના નથી અને તેથી, આમાં આકસ્મિકતાનું કોઈ તત્વ શામેલ નથી. પરંતુ જે દલીલ કરવામાં આવી હતી તે એ છે કે દેવાઓની ચુકવણી એ અર્થમાં એક અનિશ્ચિત ઘટના છે કે ન તો હકીકત કે ન તો આવી ચુકવણીનો સમય એવી છે જેની કોઈ નિશ્ચિતતા સાથે આગાહી કરી શકાય અને કારણ કે બંને ભાઈઓને જે હિત મળવાનું છે તે માત્ર આવી ચુકવણી પછી જ છે, તેમાં તેમના સંબંધિત હિત આકસ્મિક છે. એ દર્શાવવામાં આવ્યું છે કે જ્યાં સુધી દેવાઓ ચૂકવાઈ ન જાય ત્યાં સુધી મિલકત માલિકો તરીકે તેમના ભોગવટા માટે બંને પુત્રોના હાથમાં ન જાય તે અંગે સેટલર ખૂબ જ ચોક્કસ હતા અને આ બાબત પર ટ્રસ્ટ ડીડની વિવિધ કલમોમાં ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે. એવું દલીલ કરવામાં આવી છે કે આ સ્પષ્ટપણે સેટલરનો ઇરાદો દર્શાવે છે કે મિલકતોમાં કોઈપણ હિત તેમને મળવા માટે દેવાઓની ચુકવણી એ પૂર્વ શરત હોવી જોઈએ. આમ ટ્રસ્ટ ડીડની કલમ ૩ ટ્રસ્ટી પર ચોક્કસ જવાબદારી લાદે છે કે "તે સેટલરના હાલમાં અસ્તિત્વમાં રહેલા યોગ્ય દેવાઓ ચૂકવશે." કલમ ૫ કહે છે કે "સેટલરના જીવનકાળ દરમિયાન અને જ્યાં સુધી સેટલરના તમામ દેવાઓ ચૂકવાઈ ન જાય ત્યાં સુધી ટ્રસ્ટી દર મહિને રૂ. ૧,૦૦૦/- સેટલરને, રૂ. ૩૦૦/- રાજેશને અને રૂ. ૨૦૦/- રામેન્દ્રને ચૂકવશે." કલમ ૬ માં એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે "તેમના દેવાઓની પતાવટ પહેલા સેટલરના મૃત્યુ પર ટ્રસ્ટી રાજેશને રૂ. ૮૦૦/- અને રામેન્દ્રને રૂ. ૭૦૦/- પ્રતિ માસ

ચૂકવશે." આ બે કલમોના આધારે આવકમાંથી માત્ર રૂ. ૧,૫૦૦/- ની રકમ કુટુંબના સભ્યોના લાભ માટે અલગ રાખવામાં આવે છે અને તેથી સૂચિતાર્થ દ્વારા બાકીની આવકનો ઉપયોગ દેવાઓની ચૂકવણી માટે કરવાનો છે. કલમો ૮ અને ૯ દેવાઓની પતાવટ પહેલા રાજેશ અથવા રામેન્દ્રના મૃત્યુના કિસ્સામાં આવકમાંથી ચૂકવણીની જોગવાઈ કરે છે. કલમ ૧૦ જ્યાં સુધી દેવાઓ સંપૂર્ણ રીતે ચૂકવાઈ ન જાય ત્યાં સુધી કુટુંબના રહેઠાણ માટે જોગવાઈ કરે છે. કલમ ૧૧ ટ્રસ્ટીને દેવાઓની ચૂકવણી માટે કોઈપણ મિલકત વેચવા, ગીરો રાખવા અથવા લાંબા ભાડાપટ્ટે આપવા માટે સત્તા આપે છે. કલમો ૧૨(એ) અને (બી) એ ધારણા પર આગળ વધે છે કે વધારાની આવક (જોગવાઈ મુજબ તેમાંથી ચૂકવણી કર્યા પછી) જ્યાં સુધી ટ્રસ્ટ ચાલુ રહે ત્યાં સુધી એટલે કે દેવાઓ ચૂકવાઈ ન જાય ત્યાં સુધી એકત્રિત કરવામાં આવશે. તેથી, તદ્દન સ્પષ્ટપણે, ટ્રસ્ટ અસ્તિત્વમાં રહેવા દરમિયાન બંને પુત્રોને ઉપર નિર્દિષ્ટ કર્યા મુજબ આવકનો માત્ર એક હિસ્સો મળે છે અને દેવાઓ સંપૂર્ણપણે ચૂકવાઈ ન જાય ત્યાં સુધી તેમને ફાળવવામાં આવેલી મિલકતોમાંથી પોતાના માટે સંપૂર્ણ લાભ મળતો નથી. એમાં કોઈ શંકા નથી કે આ શરતો દર્શાવે છે કે સેટલર બંને પુત્રો મિલકત મળવા દ્વારા સંપૂર્ણ લાભ લે તે પહેલા દેવાઓની ચૂકવણીને પૂર્ણ થયેલી હકીકત બનવાને ઘણું મહત્વ આપતા હતા અને આને સરળ બનાવવા માટે તેમણે પોતાના અને પોતાના બે પુત્રોના ભોગવટાને આવકમાંથી રૂ. ૧,૫૦૦/- પ્રતિ માસની કુલ મર્યાદિત રકમ સુધી મર્યાદિત કર્યા હતા (થોડી અન્ય નાની માસિક ચૂકવણીઓ સિવાય). પરંતુ શું એમ કહી શકાય કે મિલકતમાં તેમનું હિત દેવાઓની કુલ ચૂકવણીની ઘટના પર આધારિત બનાવવામાં આવ્યું હતું અને દેવાઓની ચૂકવણી એક અનિશ્ચિત ઘટના તરીકે વિચારવામાં આવી હતી.

આવા ડીડ દ્વારા ઊભું કરવામાં આવેલ હિત નિહિત છે કે આકસ્મિક તે પ્રશ્નનું નિર્ધારણ સામાન્ય રીતે ટ્રાન્સફર ઓફ પ્રોપર્ટી એક્ટ, ૧૮૮૨ ની કલમો ૧૯ અને ૨૧, અને ઈન્ડિયન સક્સેશન એક્ટ, ૧૯૨૫ ની કલમો ૧૧૯ અને ૧૨૦ હેઠળ માન્ય સિદ્ધાંતો દ્વારા માર્ગદર્શન મેળવવું જોઈએ. હાઈકોર્ટના વિદ્વાન

ન્યાયાધીશોએ ઇન્ડિયન સક્સેશન એક્ટની કલમ ૧૧૯ ના દષ્ટાંત (v) અને રંગનાથ મુદલિયાર વિ. એ. મોહન કૃષ્ણ મુદલિયાર(૧) ના નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો હતો. અમારી સમક્ષ અપીલકર્તા તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન સોલિસિટર-જનરલે એવી દલીલ કરી છે કે હાઇકોર્ટ દ્વારા ધારવામાં આવેલો કાયદાનો એવો કોઈ અફર નિયમ નથી, એટલે કે, "મિલકત ભેટ મેળવનારના હાથમાં પહોંચે તે પહેલાં દેવાઓની ચૂકવણીની જરૂરિયાતવાળી કલમ હોવા છતાં, ભેટ નિહિત છે." તેમણે અમારું ધ્યાન એ હકીકત તરફ દોર્યું કે ટ્રાન્સફર ઓફ પ્રોપર્ટી એક્ટની કલમ ૧૯ અને ઇન્ડિયન સક્સેશન એક્ટની કલમ ૧૧૯ બંને સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે જો દસ્તાવેજમાંથી "વિપરીત ઇરાદો દેખાય" તો તે પ્રવર્તશે. તેમણે બર્નાર્ડ વિ. માઉન્ટેગ્યુ(૨) ના કેસ તરફ પણ અમારું ધ્યાન દોર્યું છે જેમાં એવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે, ટ્રસ્ટની શરતોના અર્થઘટન પર, દેવાઓની ચૂકવણી એ તેમાં આપેલી વસિયત પ્રમાણે મિલકતમાં હિત મેળવવા માટેની પૂર્વ શરત હતી. આવી બાબત, જે અમારી સમક્ષ છે, જ્યારે તે ઉદ્ભવે છે ત્યારે અંગ્રેજી કાયદામાં કેવી રીતે લેવામાં આવે છે, તે માન્યતાપ્રાપ્ત પાઠ્ય-પુસ્તકોના નીચેના ફકરાઓ પરથી જણાય છે. વિલિયમ્સ ઓન એક્ટિંગ્યુટર્સ એન્ડ એડમિનિસ્ટ્રેટર્સ (૧૩મી આવૃત્તિ), વોલ્યુમ ૨, પૃષ્ઠ ૬૫૮ પર, અર્થઘટનના બે નિયમોમાંથી એક એવો જણાવે છે કે જ્યાં વસિયત શબ્દોમાં તાત્કાલિક હોય, અને માત્ર ચૂકવણી જ મોકૂફ રાખવામાં આવી હોય, ત્યાં વારસો નિહિત હોય છે. તે તે નિયમના કેટલાક અપવાદો જણાવે છે અને કહે છે કે નિયમ પોતે હંમેશા ટેસ્ટેટરના ઇરાદાઓને આધીન હોય છે, અને અપવાદ એવા કિસ્સાઓમાં અમલમાં જોવા મળી શકે છે જ્યાં ટેસ્ટેટરે સ્પષ્ટ ઇરાદો દર્શાવ્યો હોય કે જ્યાં સુધી તેના દેવાઓ સંતોષવામાં ન આવે ત્યાં સુધી વારસો મળશે નહીં. વિદ્વાન સોલિસિટર-જનરલ જારમેન ઓન વિલ્સ (૮મી આવૃત્તિ), વોલ્યુમ II, પૃષ્ઠ ૧૩૯૦ પરના સમાન ફકરા પર પણ આધાર રાખે છે, જે નીચે મુજબ જણાવે છે:

"તેથી, જ્યાં ટેસ્ટેટરે સ્પષ્ટપણે પોતાનો ઇરાદો વ્યક્ત કર્યો હોય કે તેના વસિયતનામું દ્વારા આપવામાં આવેલા લાભો જ્યાં સુધી તેના દેવા

ચૂકવાઈ ન જાય ત્યાં સુધી મળશે નહીં, * * * ત્યાં ઇરાદો અમલમાં મૂકવામાં આવ્યો હતો, અને હિત મળવાનું તેમજ ચૂકવણી મોકૂફ રાખવામાં આવી હોવાનું માનવામાં આવ્યું હતું."

પરંતુ એ નોંધવું જોઈએ કે પૃષ્ઠ ૧૩૭૩ પર જારમેન ઓન વિલ્સ (૮મી આવૃત્તિ), વોલ્યુમ II માં, નીચે મુજબ પણ જણાવવામાં આવ્યું છે:

"એક સમયે શંકા હતી કે દેવાઓની ચૂકવણી પછી કોઈ વ્યક્તિને મિલકત આપવી તે જ્યાં સુધી દેવાઓ ચૂકવાઈ ન જાય ત્યાં સુધી આકસ્મિક છે કે નહિ; પરંતુ હવે તે સુસ્થાપિત છે કે આવી વસિયત તાત્કાલિક નિહિત હિત પ્રદાન કરે છે, દેખીતી મુલતવીના શબ્દો માત્ર બોજો ઊભો કરતા હોવાનું માનવામાં આવે છે."

કોઈપણ દેખીતા તકનીકી નિયમો કે જે અંગ્રેજી નિર્ણયો અને આ વિષય પરના પાઠ્ય-પુસ્તકોમાંથી એકત્રિત કરી શકાય છે તે સિવાય, એમાં કોઈ શંકા હોઈ શકે નહીં કે પ્રશ્ન ખરેખર દસ્તાવેજની તમામ શરતોના વ્યાપક દૃષ્ટિકોણથી મેળવવામાં આવનાર ઇરાદાનો છે. વિદ્વાન સોલિસિટર-જનરલે નિખાલસપણે આ સ્વીકાર્યું હતું, અને એ પણ કે અદાલતે આવા કેસોમાં અર્થઘટનનું કાર્ય નિહિત હિતની તરફેણમાં પૂર્વગ્રહ સાથે કરવું જોઈએ જ્યાં સુધી વિપરીત ઇરાદો નિશ્ચિત અને સ્પષ્ટ ન હોય. તેથી, તેમાંની શરતોને ધ્યાનમાં રાખીને, વર્તમાન કેસમાં ટ્રસ્ટ ડીડની સમગ્ર યોજના પર વિચાર કરવો, અને તેમાંથી ઇરાદો મેળવવો જરૂરી છે.

જે તારીખે સેટલરે ટ્રસ્ટ ડીડ અમલમાં મૂક્યું તે તારીખે તેમને તેમના બે પુત્રો, રાજેશ અને રામેન્દ્ર અને વિધવા પુત્રવધૂ, શાંતિ દેબી હતા, જેના લગ્નની માન્યતા અંગે તેઓ વિવાદ કરતા હતા. ટ્રસ્ટ ડીડનો એક મુખ્ય હેતુ, જે તેના પ્રસ્તાવના પરથી જણાય છે, મિલકત તેમના બે હયાત પુત્રો, રાજેશ અને રામેન્દ્રને આપવાનો છે, તેમની વિધવા પુત્રવધૂ, શાંતિ દેબીને બાકાત રાખ્યા પછી, જેની સામે તેમણે તેમના સગોત્ર લગ્ન હોવાને કારણે પૂર્વગ્રહ વિકસાવ્યો

હતો. ટ્રસ્ટનો સમાન રીતે મહત્વપૂર્ણ હેતુ તેમના દેવાની ચુકવણી હતો. તે હેતુ માટે તેમણે નીચેની વ્યવસ્થાઓ કરી. (૧) દેવાઓની ચુકવણી માટે સમગ્ર મિલકતનું ટ્રસ્ટ બનાવવામાં આવ્યું હતું અને તે દ્વારા તેમણે તેમાંથી કોઈપણ હિત અથવા તેના સંચાલનમાંથી પોતાને સંપૂર્ણપણે અલગ કર્યા હતા; (૨) મિલકતો દેવાઓની ચૂકવણી માટે વેચાણ કરવાની સત્તાઓ સાથે તેના ટ્રસ્ટી તરીકે તેમના મોટા પુત્ર, રાજેશના સંચાલન હેઠળ હોવાની હતી; અને (૩) પોતાના અને પોતાના પુત્રોના નિર્વાહ માટે આવકનો ઉપયોગ તેના નિર્દિષ્ટ પ્રમાણ સુધી મર્યાદિત હતો, એટલે કે, રૂ. ૧,૫૦૦/- પ્રતિ માસ જેથી દેવા પદ્ધતિસર અને ઝડપથી ચૂકવી શકાય. તે સમયે મિલકતની કુલ આવક કેટલી હતી અને દેવાઓની ચુકવણી માટે આવકમાંથી કોઈ નોંધપાત્ર વધારો ઉપલબ્ધ હોત કે કેમ તે અંગે અમારી સમક્ષ કોઈ પુરાવા નથી. પરંતુ ટ્રસ્ટ ડીડની અનુસૂચિ એ દર્શાવે છે કે મિલકતો ઘણી નોંધપાત્ર હતી અને અનુસૂચિ બી દર્શાવે છે કે તે સમયે દેવા રૂ. ૨,૬૨,૧૬૯-૮-૦ હતા. ટ્રસ્ટ ડીડની કલમ ૧૭ સ્ટેમ્પ ડ્યુટીના હેતુઓ માટે મિલકતોનું મૂલ્ય રૂપિયા પાંચ લાખ અંકે છે અને તે વ્યાજબી રીતે માની શકાય છે કે મૂલ્ય નોંધપાત્ર રીતે વધારે હોત. એમાં કોઈ વ્યાજબી શંકા હોઈ શકે નહીં કે સેટલરે એવું વિચાર્યું હતું કે, મિલકતના યોગ્ય સંચાલન અને દેવાઓની ચુકવણી માટેની યોજના સાથે, ટ્રસ્ટ સમાપ્ત થવાની તારીખ સુધીમાં વધારાની આવક ઉદ્ભવશે. આ ટ્રસ્ટ ડીડની કલમ ૧૨(એ) પરથી જણાય છે જે ખાસ કરીને દરેક લોટની વધારાની આવકના નિકાલ માટે જોગવાઈ કરે છે જે ટ્રસ્ટ ચાલુ રહેવા દરમિયાન એકત્રિત થઈ શકે છે. તેથી, એવું વિચારવું માન્ય છે કે, સૂચિત સરપ્લસ નોંધપાત્ર હશે. ટ્રસ્ટ ડીડની કલમ ૧૪ હેઠળ સેટલર દેવાઓની પતાવટ પહેલા તેમના પુત્ર, રાજેશનું મૃત્યુ થવાના કિસ્સામાં ટ્રસ્ટીશિપ સોંપવાની જોગવાઈ કરે છે અને કહે છે કે રાજેશના મૃત્યુ પર, રાજેશની પત્ની અને રામેન્દ્ર સંયુક્ત ટ્રસ્ટી બનશે અને તેમાંથી કોઈપણના મૃત્યુ પર હયાત ટ્રસ્ટી એકમાત્ર ટ્રસ્ટી રહેશે. દેવાઓની પતાવટ પહેલા આવા એકમાત્ર ટ્રસ્ટીના મૃત્યુની આકસ્મિકતામાં ટ્રસ્ટીશિપ આગળ સોંપવા માટે કોઈ જોગવાઈ નથી. આવી કોઈપણ જોગવાઈની

ગેરહાજરી એ દર્શાવવા માટે સારી રીતે લઈ શકાય છે કે, સેટલરની વિચારણામાં, તેમાં ઉલ્લેખિત ત્રણ જીવો, એટલે કે, રાજેશ, તેની પત્ની અને રામેન્દ્રની સમાપ્તિ પહેલા, કોઈપણ કિસ્સામાં, દેવા ચૂકવાઈ જશે અને ટ્રસ્ટ સમાપ્ત થઈ જશે. તેથી, સેટલર દેવાઓની પતાવટને નોંધપાત્ર મહત્વ આપતા હોવાનું જણાય છે, છતાં એવું દર્શાવવા માટે કંઈ નથી કે તેમને એવી આશંકા હતી કે તેમની મિલકતો અને તેની આવકમાંથી દેવા ચૂકવાયા વિનાના રહેશે અને તેમણે તેમના દેવાઓની અંતિમ ચુકવણીને એવી અનિશ્ચિત ઘટના તરીકે વિચારી હતી કે જેથી તેઓ તેમના પુત્રોને ડીડ હેઠળ મળતા હિતને તેમના દેવાઓની વાસ્તવિક ચુકવણીની ઘટના પર આધારિત બનાવવા પ્રેરાય. આ સંદર્ભમાં ટ્રસ્ટ ડીડમાં અન્ય જોગવાઈઓ પણ છે જે ખૂબ જ મહત્વ ધરાવે છે.

૧. બે પુત્રો, રાજેશ અને રામેન્દ્ર, જ્યાં સુધી દેવાઓ ચૂકવાઈ ન જાય અને ટ્રસ્ટ સમાપ્ત ન થાય ત્યાં સુધી સેટલરની એસ્ટેટમાંથી કોઈપણ લાભ મેળવવામાંથી સંપૂર્ણપણે બાકાત નથી. એવું પ્રદાન કરવામાં આવ્યું છે કે તેમાંથી પ્રત્યેકને મિલકતોમાંથી દર મહિને ચોક્કસ રકમ ચૂકવવાની રહેશે, એટલે કે, સેટલરના જીવનકાળ દરમિયાન રૂ. ૩૦૦/- અને રૂ. ૨૦૦/- અને સેટલરના મૃત્યુ પછી રૂ. ૮૦૦/- અને રૂ. ૭૦૦/-.

૨. એવું વધુમાં પ્રદાન કરવામાં આવ્યું છે કે દેવાઓ ચૂકવાઈ જાય અને ટ્રસ્ટ સમાપ્ત થાય તે પહેલા આ બે પુત્રોમાંથી કોઈપણના મૃત્યુ પર, ઉપરોક્ત રકમો તેમના સંબંધિત કાનૂની વારસદારોને જશે (રામેન્દ્રના વારસદારોને લગતા હોય ત્યાં સુધી કેટલાક નાના ફેરફારોને આધીન). આ વતીની જોગવાઈ, જ્યાં સુધી રાજેશનો (જેમના હિત સાથે જ આપણે હવે ચિંતિત છીએ) સંબંધ છે ત્યાં સુધી દર્શાવે છે કે ટ્રસ્ટ ચાલુ રહેવા દરમિયાન તેમના મૃત્યુ પર તેમને માસિક ચૂકવવાપાત્ર રકમ તેમની વિધવાને અને તેમના મૃત્યુ પર તેમના કાનૂની વારસદારોને ચૂકવવાની હતી.

૩. આ સંદર્ભમાં સૌથી નોંધપાત્ર જોગવાઈ કલમ ૧૨(એ) હેઠળની છે જે, રાજેશને લોટ I થી IV અને રામેન્દ્રને લોટ V ફાળવતી વખતે, ખાસ કરીને એ પણ પ્રદાન કરે છે કે તેની વધારાની આવક, એટલે કે, તે લોટ સંબંધિત આવક, બંને પુત્રોને એ જ રીતે મળવી જોઈએ. અનુસૂચિ એ નો સંદર્ભ દર્શાવે છે કે આ લોટ અસમાન છે અને તેથી સામાન્ય રીતે, જો આવી કોઈ ચોક્કસ જોગવાઈ ન હોત, તો વધારાની આવક સમાન રીતે વિભાજ્ય હોત. એ હકીકત કે નિર્દિષ્ટ લોટની વધારાની આવકો પણ તે નિર્દિષ્ટ લોટ સાથે જ મળવાની છે, તે સ્પષ્ટ સંકેત છે કે આ લોટના મુખ્ય ભાગને બે પુત્રો માટે તેની વર્તમાન આવક સાથે અલગ રાખવામાં આવ્યો હતો પરંતુ દેવાઓની વ્યવસ્થિત ચુકવણીને સરળ બનાવવા માટે વર્તમાન આવકના ભોગવટાને નિર્દિષ્ટ રકમ સુધી મર્યાદિત કરવામાં આવ્યો હતો.

હવે, એ નિયમ વિશે કોઈ શંકા હોઈ શકે નહીં કે જ્યાં મિલકતનો ભોગવટો મોકૂફ રાખવામાં આવે છે પરંતુ તેની વર્તમાન આવકનો ઉપયોગ મિલકત ભેટ મેળવનારના લાભ માટે કરવાનો હોય છે ત્યાં ભેટ નિહિત હોય છે અને આકસ્મિક નથી. (ટ્રાન્સફર ઓફ પ્રોપર્ટી એક્ટની કલમ ૧૮ નો ખુલાસો, ઇન્ડિયન સક્સેશન એક્ટની કલમ ૧૧૮ નો ખુલાસો જુઓ. વિલિયમ્સ ઓન એક્ઝિક્યુટર્સ એન્ડ એડમિનિસ્ટ્રેટર્સ, ૧૩મી આવૃત્તિ, વોલ્યુમ ૨, ૬૬૩, પેરા ૧૦૧૦, અને જારમેન ઓન વિલ્સ, ૮મી આવૃત્તિ, વોલ્યુમ II, પૃષ્ઠ ૧૩૮૭ પણ જુઓ). આ નિયમ સામાન્ય રીતે ત્યારે કાર્ય કરે છે જ્યારે સમગ્ર આવકનો ઉપયોગ મિલકત ભેટ મેળવનારના લાભ માટે કરવામાં આવે. આ કેસમાં વિશિષ્ટ લક્ષણ એ છે કે તે સમગ્ર આવક નથી જે ભેટ મેળવનારાઓને તેમના વાસ્તવિક ઉપયોગ માટે ઉપલબ્ધ હોય પરંતુ તેનો માત્ર એક ભાગ. પરંતુ એ નોંધવું જોઈએ કે ટ્રસ્ટ ડીડની યોજના મુજબ, આવકના ભોગવટાને તેની નિર્દિષ્ટ રકમ સુધી મર્યાદિત કરવાનું કારણ, દેવાઓની ચુકવણીને સરળ અને પૂર્ણ કરવા માટે દેખીતી રીતે છે. અગાઉ સમજાવ્યા મુજબ ટ્રસ્ટ ડીડની અંતર્ગત યોજના એ છે કે જ્યાં સુધી દેવાઓ ચૂકવાઈ ન જાય ત્યાં સુધી ભોગવટો મર્યાદિત રહેવાનો છે. આવી જોગવાઈ વિશે

ગમે તે કહી શકાય જ્યાં ભેટ મેળવનાર પોતે એવી વ્યક્તિ ન હોય કે જે આવા દેવા ચૂકવવા માટે અન્ય રીતે કોઈ કાનૂની જવાબદારી હેઠળ હોય, આ કેસમાં સ્થિતિ અલગ છે. બે પુત્રો પોતે એવી વ્યક્તિઓ છે જે, જો સેટલર વસિયત કર્યા વગર મૃત્યુ પામે, તો તેમની પર આવતી મિલકતોમાંથી તેમના દેવા ચૂકવવાની જવાબદારી હેઠળ હશે. માત્ર સરપ્લસ જ તેમની વચ્ચે વિભાજન માટે કાયદેસર રીતે ઉપલબ્ધ હશે. આવા કિસ્સામાં, આવકના બાકીના ભાગનો ઉપયોગ દેવાઓની ચુકવણી દ્વારા ભેટ મેળવનારાઓના લાભ માટે કરવાનો છે જે ભેટ મેળવનારાઓના લાભ માટે આવકનો ઉપયોગ પણ છે. તે અનુસરે છે કે સમગ્ર આવકનો ઉપયોગ ભેટ મેળવનારાઓના લાભ માટે કરવાનો છે અને માત્ર સરપ્લસ, જો કોઈ હોયલ્લૂ, ભેટ મેળવનારાઓને ઉપલબ્ધ છે. તેથી ટ્રસ્ટ ડીડમાં એવી જોગવાઈ કે લોટ I થી IV રાજેશને મળશે અને લોટ V રામેન્દ્રને મળશે અને દેવાઓની ચુકવણી પછી આ દરેક લોટની વધારાની આવક પણ એ જ રીતે મળશે, તે સ્પષ્ટપણે ભેટ મેળવનારાઓને આ મિલકતોની વર્તમાન ફાળવણી સિવાય બીજું કંઈ તરીકે કાર્ય કરતું નથી, જે કાલ્પનિક રીતે સમાન પ્રમાણમાં દેવાઓની ચુકવણીને આધીન છે. આમ, બંને પુત્રો વચ્ચેના આ વિભાજનની સમગ્ર યોજનાનો સારાંશ લેતા જે સ્થિતિ ઊભી થાય છે તે નીચે મુજબ છે. (૧) બંને પુત્રોમાંથી પ્રત્યેક માટે નિર્દિષ્ટ લોટ અલગ રાખવામાં આવ્યા છે. (૨) તે લોટમાંથી થતી વર્તમાન આવકનો ઉપયોગ બંને પુત્રોને તેમાંથી માસિક ચૂકવણીના રૂપમાં નિર્દિષ્ટ રકમની ચૂકવણી કર્યા પછી દેવાઓની ચુકવણી માટે કરવાનો છે અને સંભવતઃ આવો ઉપયોગ કાલ્પનિક રીતે પ્રમાણસર હોવાનો છે. (૩) દરેક લોટની આવકમાંથી જે કોઈ સરપ્લસ રહે છે તે એ જ વ્યક્તિને જશે જેને ટ્રસ્ટ સમાપ્ત થવા પર લોટનો મુખ્ય ભાગ મળવાનો છે. (૪) ટ્રસ્ટ સમાપ્ત થતાં પહેલાં બંને પુત્રોમાંથી કોઈનું મૃત્યુ થવાના કિસ્સામાં, આવકમાંથી માસિક ચૂકવણીઓમાં તેનું હિત તેના વારસદારોને મળશે. આ વ્યવસ્થાઓ એકસાથે લેતા સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે જે મુલતવી રાખવામાં આવ્યું છે તે લોટમાં મિલકત મળવાનું જ નથી પરંતુ તેની આવકનો ભોગવટો અમુક માસિક ચૂકવણીઓ અને

તેમાંથી કાલ્પનિક રીતે પ્રમાણસર દેવા ચૂકવવાની જવાબદારી સાથે બોજા હેઠળ છે, જે તમામ એકસાથે લેતા તેના લાભ માટે આવકનો ઉપયોગ રચે છે.

આ તબક્કે એ નોંધવું જોઈએ કે આકસ્મિક હિતની એક વિશેષતા એ છે કે જો કોઈ વ્યક્તિ આકસ્મિકતા અદૃશ્ય થાય તે પહેલાં અને મિલકત મળવા પહેલાં મૃત્યુ પામે છે, તો આવી વ્યક્તિના વારસદારોને ભેટનો લાભ મળતો નથી. પરંતુ પ્રશ્નગત ટ્રસ્ટ ડીડ ખાસ કરીને રાજેશના કિસ્સામાં - જેમના હિત સાથે જ આપણે ચિંતિત છીએ - એવી જોગવાઈ કરે છે કે તેમના મૃત્યુની ઘટનામાં પણ તે તેમના વારસદારો (ત્યારે હયાત) છે જે હિત લેશે. એવું દલીલ કરવામાં આવી છે કે કલમ ૧૨(એ) માં ત્યારે હયાત વારસદારોની તરફેણમાં જોગવાઈ તે વારસદાર અથવા વારસદારોની તરફેણમાં સીધી ભેટના સ્વરૂપમાં છે જેઓ આકસ્મિકતા અદૃશ્ય થવાની તારીખે જીવિત હોઈ શકે છે. પરંતુ તેમ છતાં, આનાથી કોઈ વ્યવહારુ ફરક પડશે નહીં. એ યાદ રાખવું જોઈએ કે આ કેસમાં પક્ષકારો હિંદુ કાયદાની દયાભાગા શાળાના છે - અને આ અમારી સમક્ષ સ્વીકારવામાં આવ્યું છે. એ પણ યાદ રાખવું જોઈએ કે પુરુષ લાઈનમાં ત્રીજી ડિગ્રી સુધી હિંદુ કાયદા હેઠળ પ્રતિનિધિત્વનો સિદ્ધાંત કાર્ય કરે છે. તેથી, જોગવાઈનું ચોખ્ખું પરિણામ એ છે કે જ્યારે પણ દેવાઓની ચુકવણીની કથિત આકસ્મિકતા અદૃશ્ય થઈ શકે છે ત્યારે જે વ્યક્તિને હિત મળશે તે સામાન્ય રીતે, રાજેશનો જ વારસદાર (ત્યારે હયાત વંશજ અથવા વિધવા) હશે. તેથી, હિતનું વાસ્તવિક મળવું, કથિત આકસ્મિકતા દ્વારા પ્રભાવિત થશે નહીં. એમ હોવાથી, એવું માનવું વધુ વ્યાજબી છે કે ડીડ હેઠળ રાજેશનું હિત નિહિત છે અને આકસ્મિક નથી. આ દૃષ્ટિકોણની પુષ્ટિ એ હકીકત દ્વારા થાય છે કે સમાધાન હુકમનામા હેઠળ જે હવે બજાવવા માંગવામાં આવે છે તેમાં બંને જજમેન્ટ-ડેબ્ટર, રાજેશ અને રામેન્દ્રએ શાંતિ દેબીને માસિક ચૂકવણી માટે બોજો ઊભો કર્યો હતો અને આવા બોજાને હાલમાં બજાવણીપાત્ર બનવા માટે સંમત થયા હતા. આ સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે તેઓ પોતે ટ્રસ્ટ હેઠળ તેમને ઉપલબ્ધ હિતને નિહિત હિત તરીકે સમજતા હતા.

અમારી સમક્ષની ચર્ચાઓ દરમિયાન પ્રશ્નગત હિતના સ્વરૂપ અંગેના એક અથવા બીજા દષ્ટિકોણ સાથે તેઓ કેટલી હદે બંધબેસે છે તે ચકાસવાના હેતુથી ડીડની વાસ્તવિક શરતોના સંદર્ભમાં ઊભી થઈ શકે તેવી અન્ય ઘણી શક્યતાઓની નજીકથી તપાસ કરવામાં આવી હતી. પરંતુ શક્યતાઓની આવી વિસ્તૃત વિચારણા પણ પ્રશ્ન પર કોઈ વધુ પ્રકાશ પાડી શકી નહીં. તેથી, અમારો અભિપ્રાય છે કે જ્યાં સુધી ટ્રસ્ટ ડીડ હેઠળ લોટ I થી IV માં રાજેશના હિતનો સંબંધ છે, તે નિહિત છે અને આકસ્મિક નથી.

આગળનો પ્રશ્ન જે ઊભો થાય છે તે એ છે કે ધ્યાનમાં લેવાતી શરતોને જોતાં, નં. ૪૪/૨, લાન્સડાઉન રોડમાં તેમનું હિત, જેની સામે બજવાણીની માંગ કરવામાં આવી છે, તે કોઈ પણ રીતે અલગ છે કે કેમ. કોઈ પણ સંભવિત તફાવત માટેનો અવકાશ એ હકીકતના કારણે ઊભો થાય છે કે રાજેશ અથવા તેના વારસદારો (ત્યારે હયાત) ને લોટ I થી IV મળવું તે ખાસ કરીને "પ્રિમાઈસીસ નં. ૪૪/૨, લાન્સડાઉન રોડ અંગેની કલમ (સી) માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓને આધીન" હોવાનું વ્યક્ત કરવામાં આવ્યું છે. આ મિલકત સંબંધિત સુસંગત જોગવાઈઓ નીચે મુજબ છે. કલમ ૧૦ જોગવાઈ કરે છે કે ત્યાં સેટલર તેમજ રાજેશ અને રામેન્દ્ર તેમના સંબંધિત પરિવારો સાથે સેટલરના જીવનકાળ દરમિયાન અને જ્યાં સુધી સેટલરના દેવા સંપૂર્ણપણે ચૂકવાઈ ન જાય ત્યાં સુધી પરિસરમાં રહેવા માટે હકદાર રહેશે. કલમ ૧૨(સી) જોગવાઈ કરે છે કે સેટલરના મૃત્યુ પછી અને તમામ દેવાઓ સંપૂર્ણપણે ચૂકવાઈ ગયા પછી અને સદર રાજેશ અથવા તેના કાનૂની વારસદારો દ્વારા કલકત્તા શહેરમાં અથવા તેના પરા વિસ્તારોમાં રૂ. ૪૦,૦૦૦/- થી ઓછી કિંમતનું ન હોય તેવું યોગ્ય ઘર ખરીદવા અને તેને રામેન્દ્રને સંપૂર્ણપણે સોંપવા પર, રાજેશ અથવા તેના કાનૂની વારસદારો પ્રિમાઈસીસ નં. ૪૪/૨, લાન્સડાઉન રોડના સંપૂર્ણ માલિક રહેશે, પરંતુ જ્યાં સુધી આવું ઘર ખરીદીને રામેન્દ્રને સોંપવામાં ન આવે ત્યાં સુધી, રાજેશ અને રામેન્દ્ર બંને તેમના સંબંધિત પરિવારો સાથે સદર પરિસરમાં રહેવા માટે હકદાર રહેશે. એવું દલીલ કરવામાં આવી છે કે, કારણ કે આ રીતે ખાસ જોગવાઈ કરવામાં આવી

છે કે જ્યાં સુધી રાજેશ અથવા તેના વારસદારો દ્વારા અન્ય યોગ્ય ઘર ખરીદવાની અને તેને રામેન્દ્ર અથવા તેના વારસદારોને સોંપવાની જવાબદારી નિભાવવામાં ન આવે ત્યાં સુધી, રાજેશ સંપૂર્ણ માલિક રહેશે નહીં, આ એક એવું પરિબળ છે જે રાજેશને આ ટ્રસ્ટ ડીડ હેઠળ આપવામાં આવેલા હિતમાં આકસ્મિકતાનું વધુ એક તત્વ લાવે છે જ્યાં સુધી તેનો સંબંધ પ્રિમાઈસીસ નં. ૪૪/૨, લાન્સડાઉન રોડ સાથે છે. એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે કે આ વસ્તુના સંદર્ભમાં વધારાની આકસ્મિકતા પર ભાર મૂકવા માટે, કલમ ૧૨(એ) માં આ પરિસરના સંદર્ભમાં કલમ (સી) ને આધીનતાનો ખાસ સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. હવે, એ નોંધવું જોઈએ કે કલમ ૧૨ નો પ્રાથમિક ભાગ દર્શાવે છે કે દેવાઓની પતાવટ પર અને સેટલરના મૃત્યુ પછી, ટ્રસ્ટ સમાપ્ત થશે અને લોટ I થી IV માં મિલકતો રાજેશને મળશે. તેથી, કલમ ૧૨(સી) પ્રથમ દૃષ્ટિએ દર્શાવે છે કે આકસ્મિકતા, જો કોઈ હોય તો, જે રામેન્દ્ર અથવા તેના વારસદારોને વૈકલ્પિક રહેઠાણ પૂરું પાડવાની જવાબદારીના કારણે ઊભી થાય છે તે સેટલરના મૃત્યુ અને દેવાઓની ચુકવણી પછી જ ઉદ્ભવશે, જે બંને એકસાથે લેતા ટ્રસ્ટની સમાપ્તિનો અર્થ થાય છે. એવું સમજીને અને દલીલ ખાતર એમ માનીને કે વૈકલ્પિક રહેઠાણ પૂરું પાડવાની જવાબદારી પોતે જ એક આકસ્મિકતા છે, આ ટ્રસ્ટની સમાપ્તિ પછી, રાજેશની તરફેણમાં પ્રિમાઈસીસ નં. ૪૪/૨, લાન્સડાઉન રોડમાં આકસ્મિક હિત લાવશે. તે અનુસરે છે કે જ્યાં સુધી તે આકસ્મિકતા અદૃશ્ય ન થાય ત્યાં સુધી આ મિલકતની વસ્તુની માલિકી કોઈની પાસે રહેશે નહીં. આના પરિણામે આ મિલકતની વસ્તુ વચગાળાના સમયગાળા માટે કોઈપણ કાનૂની માલિકી વિના રહેશે જે કાયદાની વિરુદ્ધ છે. વિદ્વાન સોલિસિટર-જનરલ, સંભવતઃ આ મુશ્કેલીને ઓળખીને, એવી દલીલ કરવા માટે બંધાયેલા હતા કે રાજેશ અને તેના વારસદારો પર રામેન્દ્રને વૈકલ્પિક રહેઠાણ પૂરું પાડવાની જવાબદારી લાદતી જોગવાઈમાંથી ઉદ્ભવતી આકસ્મિકતા કલમ ૧૨ ના પ્રાથમિક ભાગમાં વાંચવી જોઈએ જ્યાં સુધી પ્રિમાઈસીસ નં. ૪૪/૨ લાન્સડાઉન રોડનો સંબંધ છે. એટલે કે, તેમના મતે, જ્યાં સુધી વૈકલ્પિક રહેઠાણ પૂરું પાડવાની જવાબદારી નિભાવવામાં ન આવે

ત્યાં સુધી ટ્રસ્ટને માત્ર આ મિલકતની વસ્તુના સંદર્ભમાં સમાપ્ત ન થતા તરીકે અર્થઘટન કરવું જોઈએ. આ અર્થઘટન કલમ ૧૨ ની ભાષા સાથે મોટો અન્યાય કરશે જે સ્પષ્ટ શબ્દોમાં ખાસ કરીને દર્શાવે છે કે ટ્રસ્ટ "સેટલરના તમામ દેવાઓની પતાવટ પર અને તેમના મૃત્યુ પછી સમાપ્ત થશે." જે અર્થઘટન માટે દલીલ કરવામાં આવી છે તે વાક્ય "અહીં કલમ (સી) માં સમાવિષ્ટ પ્રિમાઈસીસ નં. ૪૪/૨ લાન્સડાઉન રોડ અંગેની જોગવાઈઓને આધીન" દ્વારા વાજબી ઠેરવવામાં આવતું નથી જે તેની કલમ (એ) માં આવે છે. આધીનતાના માધ્યમથી મર્યાદા લોટ I થી IV માં મિલકતો "સંપૂર્ણપણે" "મળવા" નો જ સંદર્ભ ધરાવે છે. કલમો ૧૨(એ) અને (સી) માં "મળવા" શબ્દ અથવા "સંપૂર્ણપણે" શબ્દના ઉપયોગને, સંદર્ભમાં, આકસ્મિક હિતના વિરોધમાં હિત મળવા પર કોઈ અસર તરીકે સમજી શકાય નહીં, પરંતુ તેના ભોગવટાના સંબંધમાં કોઈ મર્યાદા વિના મિલકતના સંપૂર્ણ અને અપ્રતિબંધિત મળવા તરીકે દર્શાવે છે, જે મર્યાદિત ભોગવટાને આધીન મળવાના વિરોધમાં છે.

અમને તે વ્યાજબી રીતે સ્પષ્ટ જણાય છે કે કલમો ૧૨(એ) અને (સી) ને એકસાથે લેતા, સેટલરનો ઇરાદો એવો છે કે જ્યાં સુધી લોટ I થી IV નો સંબંધ છે, પ્રિમાઈસીસ નં. ૪૪/૨, લાન્સડાઉન રોડ સહિત તેમાં સમાવિષ્ટ તમામ મિલકતોના સંબંધમાં રાજેશનું ફાયદાકારક હિત ટાઈટલમાં નિહિત છે પરંતુ જ્યાં સુધી સેટલર જીવિત છે અને દેવાઓ ચૂકવાયા નથી ત્યાં સુધી ભોગવટામાં મર્યાદિત છે, અને પ્રિમાઈસીસ નં. ૪૪/૨, લાન્સડાઉન રોડના સંબંધમાં, તેનો ભોગવટો વધુ મર્યાદિત છે કારણ કે તે રામેન્દ્ર અને તેના વારસદારોના સદર પરિસરમાં રહેઠાણના અધિકારને આધીન છે જ્યાં સુધી રાજેશ અથવા તેના વારસદારો દ્વારા વૈકલ્પિક રહેઠાણ પૂરું પાડવાની જવાબદારી નિભાવવામાં ન આવે.

અમારો સ્પષ્ટ અભિપ્રાય છે કે બજવાણી સામે ઉઠાવવામાં આવેલ વાંધો (૧) એ આધારે કે બોજા હેઠળ મૂકાયેલ મિલકતો સામે, પ્રથમ દાખલામાં કાર્યવાહી

કરવાની છે, અને (૨) એ આધારે કે રાજેશને ટ્રસ્ટ ડીડ હેઠળ ડીડ દ્વારા આવરી લેવામાં આવેલી સામાન્ય મિલકતો અંગે અથવા પ્રિમાઈસીસ નં. ૪૪/૨, લાન્સડાઉન રોડ અંગે જે હિત મળે છે તે આકસ્મિક છે, તે અસમર્થનીય છે. જો, હકીકત તરીકે, દેવાઓ ચૂકવાયા વગરના રહે છે અથવા વૈકલ્પિક રહેઠાણ અત્યાર સુધી પૂરું પાડવામાં આવ્યું નથી, તો તેનાથી પ્રભાવિત વ્યક્તિઓના અધિકારો કેવી રીતે સુરક્ષિત કરવા તે એવી બાબત નથી જે અમારી સમક્ષ વિચારણા માટે ઉદ્ભવે છે અને અમે તેના પર કોઈ અભિપ્રાય વ્યક્ત કરતા નથી.

આ અપીલ તે મુજબ ખર્ચ સાથે નામંજૂર કરવામાં આવે છે.

અપીલ નામંજૂર કરવામાં આવી.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

=

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.